

ДО ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОПІКИ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Міщенко О. Я., Осташко В. Ф., Риженко І. М., Халєєва О. Л., Березняков А. В.,
Сініцина О. С., Калько К. О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації

Кафедра клінічної фармакології

clinpharmacol_ipksph@nuph.edu.ua

Термін «фармацевтична опіка» здобув популярність в кругах фармації в 90-х роках минулого століття. Термін був започаткований в США Хепплером і Стендом (Heppler & Stend), які дали визначення, що «фармацевтична опіка – це відповідальне забезпечення лікарською терапією з метою отримання певних результатів, які покращують якість життя пацієнта». Автори припустили, що «фармацевтична опіка включає процес, завдяки якому провізор (фармацевт) співпрацює з пацієнтом і іншими фахівцями системи охорони здоров'я для розробки, впровадження і моніторингу терапевтичного плану, який сприятиме отриманню специфічних терапевтичних результатів у пацієнта». Ця концепція ролі провізора (фармацевта) була представлена як революційна стратегія, щоб зробити фармацевтів відповідальними за результати фармакотерапії, переорієнтовувати діяльність клінічної фармації від процесу до результатів.

Фармацевтична опіка була визнана фармацевтами Великої Британії, у тому числі Королівським фармацевтичним товариством. Вона була включена в професійні принципи добротної клінічної практики (GCP), незважаючи на дискусії про її доцільність впровадження в практичну діяльність. Використання більш традиційного терміну «клінічна фармація» було швидко замінено терміном «фармацевтична опіка», як опис роботи фармацевта в лікарні, хоча особливості роботи радикально не змінилися.

У Великій Британії клінічна фармація відбивала участь фармацевта в роботі клінічної команди разом з іншими професіоналами з метою поліпшення надання допомоги пацієнтові з акцентом на використання ліків. Термін фармацевтична опіка таким, який він зараз використовується у Великій Британії, підкріплюється строгим визначенням Хепплера і Стенда, але при його використанні мається на увазі підхід в практичній роботі фармацевта, орієнтований на пацієнта.

Дослідники Коттер і Макні розглядають фармацевтичну опіку у двох напрямках: забезпечення фармацевтичної опіки безпосередньо і шляхом надання порад іншим професіоналам в області здоров'я. Зараз фармацевтична опіка є зручним скороченим терміном, який використовують провізори (фармацевти), описуючи свою практику.

В Україні та країнах колишнього СРСР фармацевтичну опіку, як складову клінічної фармації та головний напрямок професійної діяльності провізора загального профілю, а також створення нової спеціальності «клінічна фармація» започаткували саме в Національному фармацевтичному університеті – доктор хімічних, фармацевтичних наук, професор, академік НАН України, ректор В. П. Черних та завідувач кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України Зупанець Ігор Альбертович. Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації є однією з основних клінічних кафедр Національного фармацевтичного університету. Під керівництвом І. А. Зупанця, кафедра стала флагманом інноваційного підходу в підготовці фахівців для фармації. Всі дисципліни, що викладаються на кафедрі, такі як «Клінічна фармація та фармацевтична опіка», «Основи клінічної медицини», «Основи біоетики та біобезпеки» і інші, мають прикладне значення у подальшій успішній професійній діяльності провізора, які об'єднують

і узагальнюють отримані студентами попередні фармацевтичні, біологічні та медичні знання. Цей підрозділ НФаУ і до сьогодні є провідним у розробці питань взаємодії між практичною фармацією та медициною. Пізніше були створені кафедри клінічної фармації у медичних вищих навчальних закладах у Львові, Вінниці, Чернівцях, Тернополі та інших містах, кожна з яких має свою історію розвитку.

Значимою подією для розвитку та впровадження фармацевтичної опіки в Україні стало відкриття кафедри клінічної фармакології Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації (ІПКСФ) в 2011 році та призначення завідувачем кафедрою доктора медичних наук, професора Зайченко Г. В. Цей крок був надзвичайно важливий особливо для практичної фармації, оскільки відкрилися ще більші перспективи до більш ґрунтовного впровадження принципів фармацевтичної опіки через підвищення кваліфікації фармацевтичних кадрів на етапах післядипломної освіти провізорів та фармацевтів. На сьогодні з метою підвищення кваліфікації спеціалістів фармації проводять такі основні цикли: «Сучасні підходи до ефективного та безпечного використання лікарських засобів. Фармацевтична опіка при відпуску безрецептурних ліків», «Імплементация в практичну діяльність аптечних закладів, протоколів провізора (фармацевта) при відпуску безрецептурних лікарських засобів для симптоматичного лікування поширених порушень стану здоров'я», «Сучасні організаційні, фармацевтичні та клініко-фармакологічні аспекти відпуску та застосування лікарських засобів» та ін. Слухачі курсів підвищення кваліфікації мають змогу, відвідуючи лекції, практичні заняття та семінари курсів, збагачувати свої знання та вміння в реалізації сучасних принципів фармацевтичної опіки, імплементации протоколів провізора та таким чином підвищувати свій професійний рівень. Важлива роль співробітниками науково-педагогічного колективу кафедри відводиться симуляційним методам навчання, як невід'ємній складовій засвоєння практичних знань та навичок.

На тепер кафедра клінічної фармакології ІПКСФ успішно продовжує всі ті традиції, які були започатковані фундаторами напряму клінічна фармація та фармацевтична опіка і засновниками цієї кафедри. Доцільний подальший активний та практично значущий розвиток напряму фармацевтичної опіки в Україні та в світі.

Література

1. Історія кафедри клінічної фармакології Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету. 2011-2016: монографія / Нац. фармац. ун-т, ІПКСФ; Г. В. Зайченко, О. Я. Міщенко, В. Ф. Осташко та ін. – Харків: Золоті сторінки, 2017. – 140 с.
2. Клиническая фармация : базовый учебник для студ. высшего фармацевтического учебного заведения (фармацевтических факультетов) IV уровня аккредитации / И. А. Зупанец, В. П. Черных, И. Г. Купновицкая и др.; под. ред. В. П. Черных, И. А. Зупанца, И. Г. Купновицкой. – Харьков: НФаУ: Золотые страницы, 2015. – 1056 с.
3. Клиническая фармация (фармацевтическая опека) : учебник для студентов высш. мед. (фармац.) учеб. заведений / И. А. Зупанец, В. П. Черных, Т. С. Сахарова и др.; под ред. В. П. Черных, И. А. Зупанца. – Харьков: Золотые страницы, 2012. – 776 с.
4. ISBN 978-966-400-268-1.
5. Guillaume L., Cooper R., Avery A., Mitchell S., Ward P., Anderson C., Bissell P., Hutchinson A., James V., Lymn J., McIntosh A., Murphy E., Ratcliffe J. Supplementary prescribing by community and primary care pharmacists: an analysis of PACT data, 2004-2006 // J. Clin. Pharm. Ther. – 2008. – 33(1). – P. 111-6.
6. Kansanaho H. Implementation of the Principles of Patient Counselling into Practise in Finnish Community Pharmacies. 26/2005 Doctoral Thesis. Division of Social Pharmacy, Faculty of Pharmacy, The University of Helsinki, 2006. Available at: <http://ethesis.helsinki.fi> (20 June 2006).